

працівників з середньорічним контингентом в 300 осіб.

Таким чином, вища торгівельна освіта України протягом війни 1941-1945 рр. розвивалася в умовах воєнних дій, евакуації, окупації, зайняття українських земель Червоною армією. Бойові дії призвели до руйнування Червоною армією і Вермахтом матеріальної бази освітньої галузі, у т.ч. торгівельної. Вигнання німецьких військ з України поставило на порядок денний питання відновлення мирного життя, для забезпечення якого необхідні були і фахівці торгівлі, громадського харчування. Підготовкою фахівців вищої кваліфікації для цієї галузі зайнялись Харківський і Львівський інститути радянської торгівлі, які у 1944-1945 н.р. відновили матеріально-технічну базу вишів, укомплектували професорсько-викладацький склад, організували прийоми на навчання, навчально-виховний процес, забезпечення студентів і викладачів необхідним в умовах повсюдного дефіциту.

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Джуваго Ю. Ю.,

аспірант кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Актуальність даної проблеми обумовлена тим, що на сьогоднішній день Україна проходить один із найважчих етапів свого розвитку, який відрізняється великим напруженням. Небезпека поширення тероризму та екстремізму набуває глобального характеру. Ці тенденції призвели до змін, що відбуваються наразі в Україні, а саме проведення антитерористичної операції на сході України та анексія Криму. Так, на сьогоднішній день, Україна зазнає прямого тиску з боку іноземних держав та злочинних угруповань, наслідком чого є падіння обороноздатності та загрожує національній безпеці. Виникнення навіть в якій-небудь одній локальній області планети збройного конфлікту, що має ознаки міжнародних військових дій, аж ніяк не виключає можливої причетності інших

держав до війни.

Історичний досвід Другої світової війни, коли в неї були втягнуті майже вся Європа, СРСР, США, Японія та ряд інших країн, красномовно свідчить про це.

У роки Другої світової війни саме надзвичайні військові умови були домінантою, що впливало на сутність суспільних відносин, зміст функцій держави та діяльність окремих ланок державного апарату. В умовах воєнного часу, зміни у правовій системі Української РСР обумовлювалися завданнями, пов'язаними із обороною всієї країни, і здійснювалися відповідно до змін у загальносоюзному законодавстві. У надзвичайних умовах воєнного стану і стану облоги мало місце поширення адміністративної влади надзвичайних (воєнних) органів, розширення предмета правового регулювання, підвищення санкцій за невиконання розпоряджень тощо.

Розуміння діяльності фіскальних органів УРСР під час Другої світової війни має на меті вдосконалення і розвиток сучасного законодавства та правового регулювання суспільних відносин в умовах надзвичайного чи воєнного стану.

Поняття «фіскальні органи» у радянські часи не використовувалося, і це не дивно, так як словник сучасної української мови тлумачить слово «фіск» в юридичному значенні як державну скарбницю, а «фіскал» як урядовця, що наглядав у дореволюційній Росії за діяльністю адміністративних установ і осіб з метою виявлення порушень законів та інтересів державної скарбниці - фіску [1, с.1324].

Нещодавно, 21.05.2014 р. Кабінет Міністрів України прийняв ряд постанов: «Про утворення Державної фіскальної служби» [2, с. 15] та «Про Державну фіскальну службу України», якими було утворено та прийнято положення про Державну фіскальну службу України [3, с. 12-13], як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України, шляхом перетворення Міністерства доходів і зборів, що було створене раніше шляхом реорганізації податкових та митних органів України.

Спробуємо зробити огляд становлення інститутів митних та податкових

органів у передвоєнний час та проблеми їх функціонування під час Другої світової війни.

Після утворення СРСР радянська влада визначила правовий статус державних інститутів нової держави, і як наслідок, розпочала відтворення загальносоюзного законодавства у законодавство союзних республік загалом, та щодо митного і податкового законодавства, зокрема.

Цілком зрозуміло, що, органи виконавчої влади УРСР знаходились під юрисдикцією Союзу РСР та всі спроби проводити свою митну та податкову політику були приречені на провал.

У законодавчому становленні митної справи можна виділити декрет РНК РСФСР від 29 червня 1918 р. «О разрешении на ввоз и вывоз товаров», Постанову РНК РСФСР від 11 липня 1920 р. «Об организации внешней торговли и товарообмена РСФСР», затвердження Президіумом ЦВК СРСР 12 грудня 1924 р. нового Митного статуту, прийняття у 1928 р Митного кодексу СРСР. Законотворчість того часу призвела до розширення та якісних змін функцій митних органів.

Основними завданнями митних органів були такі: фактичний контроль за виконанням постанов про державну монополію зовнішньої торгівлі; стягування митних зборів; здійснення інших митних операцій тощо. Також він деталізував компетенцію та функції усіх ланок митних органів, регулював питання відповідальності за порушення митних правил, визначав поняття контрабанди [4]. Митний статут закріпив систему управління митної справи на всій території держави та структуру митних органів. Статут детально регламентував і розмежовував повноваження НКЗТ та Головного митного управління. Ним була сформована чітка ієрархічна система управління: НКЗТ - ГМУ - уповноважені НКЗТ, відділення ГМУ - районні митні інспекторські управління - митниці та митні пости. В вересні 1934 р. була запроваджена нова структура управління митною справою, в якій кожен відділ займався жорстко визначеним колом питань. З прийняттям Конституції СРСР 1936 р. [5], відбулись зміни у сфері митної справи. Органом державного управління зовнішньої торгівлі, відповідно до ст. 75 и 77 Конституції СРСР ГТУ входило до складу

Міністерства зовнішньої торгівлі. Ця структура митних органів з невеликими змінами залишилась до середини 1980-х рр.

Друга світова війна нанесла значний збиток митній системі. З початком війни в ряди Червоної Армії, ополчення, партизанський рух пішло 9/10 особового складу митниці. У бутті митних органів в цей час відбувались тенденції до скорочення штату, повноважень і функцій та звузились переважно до пропуску товарів, що поступали за ленд-лізом та за лінією Міжнародного Червоного хреста, була припинена діяльність більшості митниць.

В радянські часи податки стягувалися різними органами. На початку 20-х років минулого століття - Наркоматами продовольства, фінансів, праці та інші. У період НЕПу - централізовано управлінням податками та держдоходами Наркомфіну, а на місцях фінансовими інспекторами, їх помічниками та фінансовими агентами. Потім були створені податкові інспекції, що діяли у складі фінансових відділів, що включали податкових інспекторів, їх помічників та податкових агентів.

На початку війни система фінансових органів підпорядкованих НКФ і складалася із фінансових відділів, що входили до виконавчих комітетів в усіх територіальних утвореннях. Фінансові відділи було поділено на сектора, відділи та управління. Деякі управління мали більшу самостійність, серед яких було і контрольно-ревізійне управління. Ця система зашилась та справно працювала під час війни. Підпорядкування фінансових органів було складним з урахуванням підпорядкованості кільком органам влади та управління.

Головна складність з якою зіткнулися фінансові органи у роки війни була тотожна із митними органами - кадрове забезпечення, підготовка та перепідготовка кадрів. Як і митна, фінансова система втратила багато спеціалістів, у зв'язку із скороченням, відправкою на фронт або переведенням в інші галузі.

Функції фінансових органів у час війни особливо не змінювались, відбулася тільки зміна пріоритетів у реалізації фінансової політики. Фінансові органи виконували акумуляцію, мобілізацію, перерозподіл фінансових коштів і контроль за їх витратами.

Дуже складною була організація фінансового контролю у зв'язку із різноманітністю контролюючих інстанцій. У роки війни в кожній області діяв головний фінансовий контролер-ревізор, який на пряму підпорядковувався НКФ республіки, при кожному фінансовому відділі, управлінні були посади контролерів-ревізорів. Також перевірки фінансової діяльності здійснювали банки, обком, облвиконком, Наркомат державного контролю УРСР, НКФ СРСР. Податковий і фінансовий контроль відбувався при підтримці представників місцевої влади та залежав від їх активності та бажання участі.

Отже, із початком Другої світової війни система фінансового контролю, додержання податкового законодавства та митної справи зазнала великих втрат компетентних фахівців. Було зменшено бюрократичний апарат фінансових та митних органів, що дозволяло зменшити бюджетні витрати та надало промисловості і фронту нові трудові ресурси.

Отже, фіскальні органи під час Другої світової війни насамперед склалися із: НКЗТ, ГМУ, уповноважені НКЗТ, відділення ГМУ, районні митні інспекторські управління, митниці та митні пости в сфері митної політики та НКФ, фінансових відділів що, були поділені на сектора, відділи та управління у сфері фінансової політики.

Діяльність фіскальних органів під час Другої світової війни є одним із історичних етапів функціонування фіскальних органів України. Вивчення цієї проблематики є надзвичайно важливим в контексті дослідження діяльності сучасних фіскальних органів України.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови/Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел.-К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної фіскальної служби»: від 21.05.2014 р., № 160 // Офіційний вісник України. - 2014. - № 46.
3. Положення про Державну фіскальну службу України / затв. Постановою Кабінету Міністрів України : від 21.05.2014 р., № 236 // Урядовий кур'єр. - 08.07.2014. - № 120.
4. Таможенный кодекс СОЮЗА ССР затв. Постановою ЦВК СРСР 19.12.1928 р. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.consultant.ru/cons/8/cons8/c8i/op1te.c8i?ged=йос;ba8e=E8и;п=17787>
5. Конституція СРСР затв. постановою Надзвичайного VIII З'їзду Ради СРСР 5 грудня 1936 р. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://constitution.garant.ru/history/ussr-1936/гей1936/3958676/>